
A „Green Compliance – Környezet- és klímavédelem: A büntetőjogi compliance kihívása” című V. Humboldt konferencia eredményeiről

Jacsó Judit* – Lindt Roland**

A Heidelbergi Egyetem és a Miskolci Egyetem társszervezésében került megrendezésre 2025 júniusában a Humboldt konferenciasorozat ötödik rendezvénye. Az esemény a 2024 márciusában megkezdett szakmai diskurzust volt hivatott folytatni, amely a környezetvédelmi büntetőjog aktuális kérdéseit helyezte a fókuszba. Továbbra is a környezet- és klímavédelem kérdésköre volt meghatározó, azonban a normatív büntetőjog területén túlterjeszkedve ezúttal a releváns compliance szempontok kerültek megvitatásra.

Kulcsszavak: V. Humboldt konferencia, zöld megfelelés, környezet- és klímavédelem, zöldre mosás, ESG

Results of the 5th Humboldt conference titled 'Green Compliance – Environmental and Climate Protection: A challenge for the criminal law compliance'

The fifth event of the Humboldt conference series, organised by the University of Heidelberg and the University of Miskolc, was held in June 2025. The occasion sought to further elaborate the professional discourse that commenced in March 2024, when the current questions of environmental criminal law were in focus. The field of environmental and climate protection continued to be in the centre of discussion, however this time the speeches went beyond the area of normative criminal studies, examining the relevant criminal compliance issues.

Keywords: 5th Humboldt conference, green compliance, environmental and climate protection, greenwashing, ESG

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2026.1.206>

A környezetvédelmi compliance területén kiemelt fontosságú a nemzetközi tudományos diskurzusba való bekapcsolódás, mivel Magyarországon a releváns alterületek közül a környezetvédelmi aspektus jelentősége máig háttérbe

* Egyetemi tanár, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék. Full professor, Vienna University of Economics and Business Institute for Austrian and European Economic Criminal Law

** Egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Államtudományi Intézet, Alkotmányjogi Tanszék; PhD hallgató, Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

szorulni látszik a vállalati, a büntetőjogi, a pénzügyi jogi vagy éppen a munkaügyi compliance-szel szemben.¹ Ebből kifolyólag üdvözlendő kezdeményezésnek bizonyult, hogy a Heidelbergi Egyetem és a Miskolci Egyetem együttműködésében, 2025. június 17-én megrendezésre került az V. Humboldt konferencia, amely a *green compliance*, vagyis a „zöld megfelelés” problémakörét állította középpontba.² Az eseményen mind elméleti, mind gyakorlati szakemberek előadásai révén kaphattak holisztikus képet az érdeklődők a szektor aktualitásairól, kihívásairól.

A program hivatalos megnyitóján Prof. Dr. Dr. h.c. Gerhard Dannecker, projektvezető, a Heidelbergi Egyetem szenior professzora, valamint a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának díszdoktora osztotta meg gondolatait a terület kiemelt jelentőségéről, különös figyelmet fordítva az azon csalások jelentette kihívásra, amelyek úgy teszik elérhetővé a vállalatok számára az – elméletben a környezet magas szintű védelmének elősegítését szolgáló – pozitív állami ösztönzők előnyeit, hogy a környezet- és klímavédelem célkitűzését a gyakorlatban nem támogatják. Rámutatott, hogy a compliance kifejezés tartalma még mindig nem széles körben ismert, lévén egy relatíve új terület, amely az általános jogászai megközelítéstől eltérő látásmódot igényel, ezért is elengedhetetlen a tudományos vizsgálódás középpontjába állítani. Meglátása szerint a compliance lényege az, hogy a vállalatokat ösztönözze a jogalkotó az önszabályozásra.

Az első szekció Prof. Dr. Dr. h.c. Gerhard Dannecker irányítása alatt zajlott. Elsőként Prof. Dr. Csák Csilla, intézetigazgató egyetemi tanár, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánja szólalt fel, előadásában értékelte az ESG keretrendszert, hogy mennyiben alkalmas a vállalatok fenntarthatósági, társadalmi és irányítási teljesítményének realisztikus mérésére. Előadásában rávilágított, melyek az ESG modell fő teljesítménymutatói (KIP) általánosságban. Megjegyezte ugyanakkor, hogy az értékeléssel foglalkozó jogi személyek módszertana máig nem egységes, ekként a terület nem mentes a bizonytalanságoktól. Magyarország nézőpontjából reflektált az – uniós elvárásoknak megfelelő, azokat továbbfejlesztő –

¹ A magyar nyelvű szakirodalomból a teljességi igénye nélkül lásd: Benedek Petra: A vállalati compliance értékelése, *Vezetéstudomány*, 45 (2014) 7–8., 29–39. o.; *Az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmének büntetőjogi aspektusai különös tekintettel az adócsalás, a korrupció, a pénzmosás és a büntetőjogi compliance nemzeti szabályozására, valamint a kiberbűnözésre* (szerk.: Farkas Ákos – Gerhard Dannecker – Jacsó Judit), Budapest, Wolters Kluwer Kiadó, 2019; Kun Attila: Közérdekű bejelentés és compliance: az új uniós „Whistleblowing irányelv” munkajogi implikációiról, in: *Ünnepi tanulmányok a 80 éves Máthé Gábor tiszteletére: Labor est etiam ipse voluptas* (szerk.: Peres Zsuzsanna – Bathó Gábor), Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021, 699–708. o.; Jacsó Judit: Büntetőjogi compliance mint a jog érvényesülésének új eszköze nemzetközi kitekintéssel, *Magyar Jog*, 69 (2022) 5., 271–278. o.; *Magyarázat a compliance jogszabályairól II. – Adó- és versenyjogi compliance* (szerk.: Ambrus István), Budapest, Wolters Kluwer Kiadó, 2023; Tóth Hilda – Szekeres Bernadett: Workplace compliance and whistle-blowing in Hungary, *European Integration Studies*, 21 (2025) 1. különszám, 213–226. o. DOI: 10.46941/2025.se1.10

² A tudományos diskurzus környezet- és klímavédelmi tárgykörben már a IV. Humboldt konferencián kezdetét vette 2024 márciusában, amikor is a releváns kérdések – elsősorban anyagi büntetőjogi fókusszal – multidiszciplináris előadások révén kerültek megvitatásra. A rendezvényről részletesen lásd: Gerhard Dannecker – Jacsó Judit: Report on the international conference titled ‘Green Criminology and Green Deal’, *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 20 (2025) 1., 519–530. o. DOI: 10.21029/JAEL.2025.38.519

ESG törvény³ tartalmára, amely célja egyfajta objektív kritériumrendszer felállítása. Az elvart környezetvédelmi szint meghatározása végett a visszalépés tilalmának elvét, annak főbb követelményeit, anyagi jogi, eljárásjogi, illetve szervezeti dimenzióit mutatta be, e kontextusban pedig összefoglalta az Alkotmánybíróság 2025-ben kelt ítéletének indokait, amely döntés a 2020-ban megalkotásra került „klímátörvény”⁴ egyes rendelkezéseit semmisítette meg.

Ezt követően Dr. Korencsi Attila, a Magyar Nemzeti Bank Compliance Igazgatóságának igazgatója villantotta fel a *green compliance* egyes alapvető aspektusait a jegybank nézőpontjából. Utalt rá, hogy az ESG szemléletmód kvázi új jelenséggént formálja az európai és magyar jogot, ugyanakkor rámutatott, hogy a tág értelemben vett compliance lényegét tekintve egy kiigazító mechanizmus, amelynek gyökerei – ugyan nem ezzel az elnevezéssel – már a római jogban is megtalálhatók. Véleménye szerint az üzleti gondolkodásmód radikális megváltoztatására, szemléletformálásra kell törekedni, amely egyesíti a versenyképesség és a fenntarthatóság szempontjait, és amely egy hosszútávú profitabilitást tesz meg végcéllá a piaci szférában. Magyarország Alaptörvényének (2011. április 25.) vonatkozó rendelkezéseiből levezethető ez a gondolkodásmód, az MNB e tekintetben aktívan szerepet vállal mind *hard law*, mind *soft law* dokumentumok kibocsátásával. Szintén hangsúlyozta az egyetemeken szerepét a fenti szempontoknak megfelelő keretek kidolgozásában, illetve a tudásmenedzsmentben.

Az ügyészi hivatásrend képviselőjében Dr. Tisza Tamás Tibor, a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Főügyészség közjogi főügyész helyettese mutatta be a fontosabb ügyészi hatáskörök jellemzőit a környezetvédelem közigazgatási büntetőjoga területén. A közigazgatási büntetőjog két fő területként a szabálysértési jogot és a közigazgatási hatósági eljárásokat jelölte meg, utóbbi szerepét nyomatékosítva. Rámutatott, hogy az ügyészi munka elsődleges célja a törvényesség biztosítása az említett eljárásokban, másodsorban pedig az információgyűjtés annak érdekében, hogy indokolt esetben más fórumon is megindításra kerüljön más típusú eljárás. Ezek megvalósítása érdekében a közérdekvédelmi ügyész eszköztára áll rendelkezésre, amellyel összefüggésben hangsúlyozta, hogy az ügyész nem rendelkezik döntési jogkörrel, az eljárások tekintetében rendszerint kezdeményezési, a véglegessé vált hatósági döntésekkel összefüggésben ellenőrzési joga van. Szintén összefoglalta, hogy a szabálysértési eljárásban milyen eszközök állnak rendelkezésre a törvényt sértések kiküszöbölésére, kiemelve a panasz mint jogorvoslat jogintézményét. Végül a szakági együttműködés esszenciális mivoltára reflektált, valamint bemutatta az együttműködés kereteit megeremtő legfőbb ügyészi körlevél egyes rendelkezéseit.

Dr. Varga Zoltán, a Magyar Suzuki Zrt. HR, vállalati szolgáltatások, jogi és compliance ügyek operatív igazgatója a vállalati szektor szemszögéből adta közre meglátásait. Előadásában elsősorban az optimális kommunikációs stratégia kialakításának nehézségeivel foglalkozott. A compliance látásmód kialakításában

³ 2023. évi CVIII. törvény a fenntartható finanszírozás és az egységes vállalati felelősségvállalás ösztönzését szolgáló környezettudatos, társadalmi és szociális szempontokat is figyelembe vevő, vállalati társadalmi felelősségvállalás szabályairól és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról

⁴ 2020. évi XLIV. törvény a klímavédelemről

kulcsfontosságúként ítélte meg a kommunikáció szerepét, mivel a társadalom nagy részének szemében e fogalmi kör napjainkban is homályos. Az adekvát stratégia alaptételeként az egyszerűséget, a közérthetőséget jelölte meg, ideértve a jogi terminusok és a nem közismert rövidítések kerülését. Szintén hangsúlyozta a nonverbális kommunikációs elemek jelentőségét. A szóbeli információmegosztás mellett az írásbeli tájékoztató anyagok esetében előnyös módszernek tartotta a szemléltető illusztrációk használatát. A módszertan hasznosságát azzal a ténnyel bizonyította, hogy a compliance szempontok alapján realizált döntéshozatali folyamatok lényegesen kevesebb aggályt vetettek fel a Suzuki gyakorlatában. A Suzuki vállalatcsoport képviselőjeként röviden bemutatta a leányvállalat gazdasági jelentőségét és egyes gyártási adatait is.

Végül a szekció vezetője osztotta meg nézeteit a *greenwashing*, vagyis a zöldre mosás problémájáról. E jelenséget a kriminalitás egy új formájaként azonosította, amelyre (részben) új módszerekkel kell válaszolni. A zöldre mosás olyan marketing stratégia, amellyel a vállalatok működésüket a valóságnál környezetbarátabb színben tüntetik fel, ezáltal kihasználva az e kérdések iránt érzékeny fogyasztók érdeklődését. A zöldre mosás eszközei között említette például a reklámokat, a kampányokat, a szórólapokat és az ököcímkeket, amelyek a valóságnak nem megfelelő információkat közvetítenek. Szintén ide tartoznak a termékek javíthatóságával összefüggésben tett megtévesztő tájékoztatások, illetve a nagyobb volumenű környezetszennyező tevékenységek eltitkolása is. Az előadó a legnagyobb kihívást a tagállamok mozaikszerű szabályozásában látta, amely joghatóságunként eltérő elvárásokat eredményez; e területen a jogharmonizáció kívánatos, és nem lenne túlszabályozásként értékelhető. A problémakört egy, a Német Szövetségi Bank (*Deutsche Bundesbank*) leányvállalatához köthető „álzöld” befektetési alappal összefüggő eljárás ismertetésével demonstrálta a hallgatóságnak.

Az előadások második blokkja Prof. Dr. Farkas Ákos, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara egyetemi tanárának elnöklete alatt került lebonyolításra. Prof. Dr. Barta Judit, a Miskolci Egyetem, valamint a Nemzeti Közszerológati Egyetem egyetemi tanára a fogyasztóvédelmi perspektívát állította középpontba, amikor is prezentációjában az álzöld vállalkozások problematikáját boncolgatta gyakorlati példákön keresztül. Véleménye szerint a piaci szereplők olyan környezetvédelmi szempontú állításokat fogalmaznak meg marketing stratégiájuk részeként, amelyek igazságtartalmát az átlag fogyasztó nem tudhatja érdemben értékelni, ezért a fogyasztói tudatosság megítélésében speciális mérce alkalmazandó. Az ESG keretrendszer, azon belül az ESG jelentések szerepét abban látja, hogy ezekből kiszűrhetők az álzöld állítások, habár erősen vitatható, hogy mennyiben jelent ez előnyt az amerikai és ázsiai versenytársakkal szemben. Kiemelte, hogy mind a hatályos magyar fogyasztóvédelmi, mind a versenyjog szankcionálja az efféle megtévesztő állításokat. A joggyakorlatból röviden ismertette többek között a Coca Cola, a Zalando és az IKEA releváns fogyasztóvédelmi ügyeit.

Az eseményt szintén megtisztelte jelenlétével Prof. Dr. Jakab András, a Salzburgi Egyetem professzora, az Emberi Jogok Európai Bíróságának Ausztriát képviselő bírāja, aki egy alapjog-dogmatikai elmélkedésre hívta a publikumot. Hangsúlyozta, hogy az alapjogi tesztek pontos tartalma államonként változó, ugyanakkor

azonosíthatók egyes visszatérő elemek, mint a célhoz kötöttség, a jogszerűség, a szükségesség és az arányosság követelményei. Az arányossági teszt előnyei között kiemelte többek között a korlátozások utólagos értékelésének a lehetőségét, az egyes döntések kapcsán a mérlegelési lehetőség biztosítását, az egységes elemzési keret meglétét és a politikai jellegű konfliktusok „semlegesbe fordítását”. Ezzel szemben az arányossági tesztek gyengeségeit is számba vette, többek között az alapjogok tartalma relativizálásának negatív kicsengését, a teljes előreláthatóság, kiszámíthatóság hiányát, a bírói hatalmi ág „túlhatalmának” veszélyét, illetve egy általános teszt alkalmazhatóságának korlátozottságát. Az előadás zárásaként felvillantásra került az arányossági teszt néhány koncepcionális alternatívája.

A záró szekciót Prof. Dr. Róth Erika, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának intézetigazgató egyetemi tanára, illetve Csemáné Dr. Váradi Erika, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának egyetemi docense együttesen vezették. Az ügyvédi hivatásrendet reprezentálandó Dr. Dohóczki Csilla engedett betekintést a zöld compliance relevanciájába az ügyvédi praxis szemszögéből. Beszédében egy Szekszárd városának vízellátásával összefüggő esettanulmánnyal szemléltette a környezetvédelmi előírások betartásának fontosságát. Ezt követően az egyéni gazdasági és a környezetvédelmi érdekek közötti konfliktust a „közlegelő tragédiája” című tanmesével érzékeltette, felhívva ezzel a figyelmet az erőforrások szűkösségének tézisére. Végül a zöld compliance elméleti keretének meghatározásához felhívta a Neumann-féle játékelmélet alapjait. Véleménye szerint az érdekkonfliktus a gazdasági és a környezetvédelmi szempontok között csak úgy oldható fel, ha a gyakorlatban ún. nem zérus-összegű játék feltételeit teremtik meg, amelyben a felek (játékosok) kooperáció révén – külső források bevonásának köszönhetően – kölcsönösen jól járhatnak.

Dr. Efsér Erden Tütüncü, az isztambuli Kultúr Egyetem egyetemi docense aktuális képet nyújtott a környezet- és klímavédelmi büntetőjog helyzetéről Törökországban, kiváló alappal szolgálva a jövőbeli összehasonlító kutatások megalapozására a területen. Rávilágított, hogy a török büntető anyagi jogi kódex továbbra is csak négy tényállásban foglalja össze a környezetvédelemmel összefüggő tilalmakat – a joggyakorlatban az ilyen esetek jelentősége továbbra is elenyésző –, míg török klímabüntetőjogról jelenleg nem beszélhetünk. Megosztotta a hallgatósággal a 2025-ös török klímavédelmi jogalkotási folyamat fontosabb aspektusait, amely végül kudarcba fulladt a tervezet elnagyoltsága miatt, és amelyet mind a parlamenti ellenzék, mind a környezetvédelmi társadalmi szervek képviselői erősen bíráltak. Hangsúlyozta, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz és mások kontra Svájc* ügyben született ítélete⁵, véleménye szerint, jogi kötelezettséget keletkeztet, ezáltal egyfajta mérőöldökként szolgálva Törökország számára, de ettől függetlenül is elengedhetetlen az európai sztenderdekhez való felzárkózás a klímavédelem területén, hogy az Európai Unióval való kereskedelem, illetve a jövőben a csatlakozás lehetősége ne ütközzön akadályba ebből a szempontból.

⁵ Emberi Jogok Európai Bírósága, *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz és mások kontra Svájc*, 53600/20 sz. kérelem, 2024. április 9-én kelt ítélet.

A szekció zárása gyanánt Prof. Dr. Jacsó Judit, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánhelyettese és tanszékvezető egyetemi tanára, valamint Dr. Udvarhelyi Bence, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának egyetemi docense foglalták össze a környezet- és klímavédelmi büntetőjog fejleményeit az új uniós irányelv tükrében⁶, figyelemmel a compliance fókuszú rendelkezésekre. A büntetőjogi compliance elsősorban preventív célzatú, a büntetőjogi szabályanyagnak való megfelelést segítő területként került definiálásra. Az előadók reflektáltak a klímavédelem szupranacionális jogi instrumentumaira, kiváltképp az Európai Unió Zöld Megállapodására, valamint az ezt realizáló jogalkotási aktusokra. Mindezek ellenére úgy vélték, önálló uniós klímabüntetőjogról ma még nem beszélhetünk. Összefoglalásra kerültek az új környezetvédelmi büntetőjogi irányelv novumai, ideértve az újonnan kriminalizálandó jogellenes magatartásokat, a megújult fogalommeghatározásokat és a részletes szankciós követelményeket. Szintén kiemelték a compliance relevanciájú rendelkezést, miszerint az uniós jogalkotó előíranyozza, hogy a jogi személyek – a környezetvédelmi előírásoknak való megfelelés javítása érdekében – átvilágítási rendszereket (*due diligence schemes*) vezessenek be.

A szakmai előadások sorozatát kerekasztalbeszélgetés követte Prof. Dr. Jacsó Judit moderálása alatt. A diskuszióban rész vett az akadémiai szféra képviselőjeként Prof. Dr. h.c. Gerhard Dannecker, a bankszektor szakértőjeként Dr. Korencsi Attila, továbbá a klasszikus jogászi hivatásrendek reprezentációja gyanánt Dr. Dohóczki Csilla. A beszélgetés célja volt, hogy a rendezvény során felmerült kritikus aspektusok több nézőpontot vegyítve kerüljenek megvitatásra. A hozzászólások között elhangzott, hogy a szakértők egyfajta compliance iskola megszületését vélik látni a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara szellemi műhelyének keretei között, amelynek tanai egy újszerű, holisztikus látásmódból indulnak ki.

A konferencia zárásaként a konklúziókat Prof. Dr. h.c. Gerhard Dannecker és Prof. Dr. Jacsó Judit vonták le, továbbá köszönetet nyilvánítottak valamennyi szervező és résztvevő irányába. A tudományos fórum sikerességét, illetve a téma népszerűségét kiválóan mutatta, hogy az egyes szekciók, továbbá a kerekasztal beszélgetés végén élénk szakmai vita alakult ki, ekként a különböző elméleti és gyakorlati perspektívák valamennyi neurálgikus kérdés tekintetében képviseltette voltak. A program végkövetkeztetése akként fogalmazható meg, hogy a környezet magas szintű védelmét biztosítandó a *hard law* körébe tartozó eszközök mellett elengedhetetlen a *soft* eszközök alkalmazása is, e körben pedig különösen jelentős a vállalatok önszabályozásának motiválása, ugyanakkor elengedhetetlen olyan feltételrendszer kidolgozása, amely képes kiszűrni a rosszhiszemű gazdasági szereplők látszatmegoldásait, illetve azokkal szemben megfelelő válaszlépések alkalmazását teszi lehetővé. Az említett optimális feltételrendszer tartalma azonban nem egzakt, annak szükségszerűen illeszkednie kell az adott állam kultúrájába, továbbá figyelemmel kell lennie a szupranacionális elvárásokra is. Hisszük, hogy az

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1203 irányelve (2024. április 11.) a környezet büntetőjogi védelméről, valamint a 2008/99/EK és a 2009/123/EK irányelv felváltásáról (HL L, 2024/1203, 2024.4.30.)

említett „utópisztikus” rendszerről szóló, holisztikus kép kialakításához az V. Humboldt konferencia érdemben hozzájárult!
